

N:o 62.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 28 mars 1907.
— — — — — Andra Kammaren — 28 — 1907.

Riksdagens skrifvelse till Konungen i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till tryggande af aftal rörande leverans af elektrisk energi.

(Lagutskottets utlåtande n:o 28.)

Till Konungen.

Vid innevarande års riksdag hafva enskilda motionärer föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t anhålla, att det tacktes Eders Kungl. Maj:t att låta föranstalta om utredning, i hvad mån betryggande garanti för ingångna aftals bestånd från leverantörens sida skulle kunna genom lagstiftning beredas köpare af elektrisk energi samt för Riksdagen framlägga det förslag i ärendet, hvartill en sådan utredning kan gifva anledning.

Att förevarande ämne är af stor vikt och betydelse, torde vara visst. I den mån särskildt kraften i våra vattenfall alltmera tages i anspråk för alstrande af elektrisk energi i större omfattning, blir det såväl ur national-ekonomisk som privatekonomisk synpunkt en angelägenhet af stor vikt för statsmakterna att tillse ej blott att det alstrade energiförrådet från pro-

ducentens sida under så billiga former som statens berättigade intressen det medgifva kan utnyttjas, utan äfven att det alstrade energiförrådet på ett fullt betryggande sätt tillhandahålles alla dem, som på beräknad tillgång ur detsamma grundat nyttiga företag för olika ändamål. Genom den 1902 tillkomna lagstiftningen har staten redan gått producentens intressen till mötes, hvaremot konsumenten, den som genom aftal betingat sig leverans af visst energiförråd från kraftföretaget, enligt gällande lagstiftning intager en synnerligen osäker ställning. Att han icke vid aftalsbrott från leverantörens sida genom eventuellt skadestånd, äfven om detta beräknas till mycket högt belopp, kan under alla förhållanden blifva tillfredsställd, är uppenbart. För konsumenten kommer det ju i främsta rummet an på att ständigt kunna åtnjuta tillgång på aftalad kraft. En stad exempelvis med elektrisk belysning, som plötsligt genom aftalsbrott från kraftleverantörens sida befinner sig i mörker, lär vara föga tillfredsställd med ett skadestånd.

Då Riksdagen vid behandlingen af detta ämne sökt för sig klargöra, huru detsamma skulle på ett tillfyllestgörande sätt kunna ordnas, har Riksdagen till en början undersökt, huruvida icke i redan gällande lagstiftning bestämmelser finnas, som skulle kunna i någon mån användas i konsumentens ifrågavarande intresse, eller i annat fall, huruvida icke befintliga bestämmelser skulle i sådant syfte kunna utvidgas. Det har därvid till en början gällt att bestämma arten af konsumentens ifrågavarande rätt. I sådant afseende torde det vara af intresse att inhämta, hurusom enligt den nya tyska civillagen, som i modern rätt lär få anses representera den mest genomarbetade systematiken, denna rätt troligen icke kan betraktas såsom en sakrätt. Visserligen har en framstående skriftställare inom den tyska rättsvetenskapen velat med stöd af bestämmelsen i § 1105 af den tyska civillagen göra gällande, att under vissa förutsättningar afnämarens rätt vore att betrakta som en reallast och såsom sådan borde åtnjuta fullt sakrättsligt skydd, men af en annan i Tyskland högt uppburen juridisk författare har detta utan vidare såsom felaktigt afvisats. Hur rättigheten genom aftal än konstrueras, torde det emellertid enligt gällande svensk rätt vara visst, att det väsentliga i densamma icke är af den art, att inteckning därför eventuellt i leverantörens fastighet kan fastställas. Genom ett af högsta domstolen nyligen afgjort mål har denna fråga ock blifvit klart afgjord. Sökt inteckning till säkerhet för aftalad rätt till elektrisk kraft från ett kraftbolag i detsamma tillhöriga fastigheter och kraftledning har i alla instanserna afvisats, i hofrätten och högsta domstolen

enhälligt. Af rättsfallet framgår bland annat, att enligt domhafvandens i underrätten mening ifrågavarande rätt icke läte hänföra sig till vare sig nyttjanderätt till fast egendom, afkomsträtt af sådan egendom eller servitut. Äfven om, såsom Riksdagen inhämtat, i ett annat tidigare fall underrätt fastställt in-teckning i ett kraftbolags fastigheter till säkerhet för ett kontrakt om leverans af elektrisk energi — hvilken in-teckning emellertid torde afsett hufvudsakligen upplåten nyttjanderätt till vissa turbinkammare m. m. — och äfven under förutsättning att sådan in-teckning mera allmänt skulle medgifvas, något som man likväl efter ofvannämnda prejudikat knappast torde vara berättigad antaga, finner Riksdagen, att föga därmed vore för konsumenten vunnet. Genom den medgifna in-teckningen skulle han visserligen i många fall vara skyddad mot tredje man, men någon trygghet att åtnjuta den aftalade energimängden skulle han icke därför äga. Mot ett aftalsbrott från leverantörens sida och de stundom oberäkneliga följderna däraf vore han ej säkerställd.

Måhända är det ock med hänsyn härtill, som man i främmande länder uti ifrågavarande afseende beträddt en annan väg och i allmänhet genom villkor och bestämmelser vid meddelandet af koncession å elektriska kraftanläggningar sökt trygga afnäm-are af energi från företaget mot risken att på ett eller annat sätt gå miste om aftalad energileverans.

I *England* gälla härom bestämmelser, tillkomna 1882, med vissa senare förändringar. En koncession för leverans och distribuering af elektrisk energi meddelas alltid för ett alldeles bestämdt angifvet område (*area of supply*). I koncessionsurkunden uppräknas de gator och platser, hvarest inom två år efter koncessionens meddelande elektriska ledningar till *allmänt aflämnande* af elektrisk energi måste vara anlagda. Efter loppet af ett och ett halft år efter koncessionens meddelande kan under vissa förutsättningar på företagens ägare ställas den fordringen att äfven på öfriga gator inom området anlägga elektriska ledningar, och när dessa förutsättningar äro uppfyllda, har ägaren skyldighet att inom sex månader efter fordringens uppställande skrida till ledningarnas anläggande. I hvarje koncessionsurkund angifves vidare det maximipris, som entreprenören är berättigad betinga sig af de enskilda energiafnämarna. Om han icke enas med vederbörande kommunalmyndighet om det pris, som skall förekomma vid leverans till offentlig belysning, slites tvisten härom af skiljedomstol. — Genom rätt att under vissa villkor öfvertaga en elektrisk kraftanläggning är *en offentlig corporation*, som däraf har intresse, högst betydligt säkerställd mot risken att förlora påräknad energi. — Afnäm-are eljest hafva

viss trygghet däri, att om handelsdepartementet (Board of trade) öfvertygas om att företaget på grund af insolvens är urståndsatt att fullgöra de förpliktelser, som i kraft af koncessionen åligga detsamma (ordentliga anläggningar, *leverans af energi m. m.*), koncessionen är förverkad, i hvilket fall de däraf intresserade under vissa villkor kunna öfvertaga företaget eller del däraf. Stundom kan handelsdepartementet, om ett företag uraktlåter de detsamma genom koncessionen eller af departementet särskildt ålagda förpliktelser — bland annat beträffande leverans af energi —, därest ej de till en början i sådant fall meddelade anvisningar efterföljas, fälla företaget till betydliga böter och slutligen återtaga koncessionen, om sådant ur allmänt intresse synes lämpligt. — Till sist må nämnas, att företagens egendom är skyddad från utmätning och konkursåtgärder.

I *Frankrike* skiljer man enligt en år 1906 utkommen lag, vid meddelande af koncession å elektrisk kraftanläggning, mellan »concessions simples sans déclaration d'utilité publique (koncessioner, vid hvilka företaget ej anses böra betraktas vara af mera allmän nytta) och »concessions déclarées d'utilité publique» (koncessioner, där företaget anses vara af allmän nytta). Koncessionen, hvilken enligt denna lag, i öfverensstämmelse med hvad förut gällde, betraktas såsom ett slags aftal, meddelas i båda fallen af kommun, där företaget finnes, eller där detsamma berör flera kommuner som slutit sig tillsammans, af ett gemensamt utskott från dessa, och i andra fall af staten. Hvarje koncession är underkastad de närmare villkor, som upptagas i en vid dess meddelande utfärdad urkund, »cahier des charges», hvilken öfverensstämmer med någon af de typer, som fastställts i statsrådet. Genom bestämmelser, intagna i denna urkund, tillförsäkras afnämare af elektrisk energi betryggande villkor för det fortsatta och regelbundna åtnjutandet af kraften. Då koncessionen, enligt hvad ofvan antydts, betraktas såsom ett aftal — närmare bestämdt såsom ett aftal om begagnande från entreprenörens sida af de det allmänna tillkommande rättigheter uti förevarande afseende mot skyldighet att fullgöra de i det allmännas intresse liggande prestationer beträffande leverans af elektrisk energi —, innebär ett åsidosättande från leverantörens sida af fullgörande af honom åliggande leveranser såsom ett kontraktsbrott, på hvilket bestämmelserna i art. 1184 Code civil bli tillämpliga. Enligt dessa har, för den händelse den ene kontrahenten icke uppfyller sina förpliktelser enligt aftal, den andre kontrahenten rätt att fordra aftalets upphörande och skadestånd, med andra ord i här förevarande fall hafva de administrativa myndigheterna rätt att återkalla koncessionen och erhålla

skadestånd för vederbörandes räkning. — Äfven fransk lag känner en rätt för kommunförvaltningen att inlösa kraftföretaget, när villkor därom äro intagna i koncessionsurkunden, något som vanligtvis lärer vara fallet.

I *Italien* äro bestämmelserna om koncession synnerligen lindriga för entreprenören. Den rätt, han genom koncessionen erhåller, betraktas, i förhållande till de fastigheter, hvaröfver ledningarna framdragas, såsom ett servitut. Trygghet att erhålla aftalad leverans af energi har afnämare bland annat därigenom, att servitutet anses förverkadt, till exempel om ägaren till den tjänande fastigheten (den hvaröfver ledningen framgår) visar, att entreprenören icke vidare är i stånd att lämna energi till industriella ändamål. Rätt att inlösa ett elektriskt kraftföretag tillkommer ock enligt italiensk rätt kommun under vissa villkor och viss tid efter koncessionens meddelande, ehuru bestämmelserna härom genom åtskilliga omständigheter sällan kunna tillämpas och kommunens ifrågavarande rätt begagnas.

I *Schweiz* synas föga tillfredsställande stadganden förefinnas till tryggnad af afnämarnes rätt. Behovvet af skyddande bestämmelser har därför kraftigt i Schweiz gjort sig gällande, och man har uppställt följande reformprogram: Alla företag, som befatta sig med produktion, ledning och leverans af elektrisk energi, ställas under statskontroll. Denna statskontroll skulle särskildt beträffande leverans af elektrisk energi på det sättet anordnas, att ett bolag, som till tredje man ville leverera elektrisk energi, på samma sätt som järnvägsbolagen skulle behöfva koncession. Koncessionen skulle meddelas blott för ett noggrant begränsadt område. Bolaget skulle vara förpliktadt att inom detta område under vissa villkor tillfredsställa hvarje efterfrågan efter energi (kontraktstvång), vidare skulle maximipratariffer uppställas, som vid viss räntabilitet hos företaget skulle reduceras, slutligen skulle särskildt till förmån för kommuner, kantoner och förbundet förbehållas inlösningsrätt till företaget. Såsom mönster för lagstiftningen har man tänkt sig den engelska lagen af 1882.

Såsom af denna kortfattade redogörelse för viss utländsk lagstiftning synes, har man genom med koncessionen förbundna bestämmelser sökt trygga bland annat afnämare af elektrisk energi mot att blifva beröfvad påräknad kraft. Att man icke heller i vårt land är alldeles främmande för en sådan tanke, framgår af ett den 13 februari 1906 afgifvet yttrande till kommerskollegium, i hvilket en af inspektörerna öfver elektriska anläggningar för belysning och kraftöfverföring berört det i motionen omnämnda ämne och därutinnan anförde: »I den mån omfattande anlägg-

ningar komma till utförande för tillhandahållande af elektrisk kraft åt befolkningen inom större områden, och dessa företag sålunda blifva af afsevärd betydelse för den allmänna hushållningen, synas de böra blifva underkastade äfven andra bestämmelser än sådana, som meddelas till förekommande af skada å person eller egendom. Bland synpunkter, som därvid kunna göra sig gällande, torde vara, att kraften må levereras på tillfredsställande sätt och till lämpliga (maximi-) priser samt att den inom visst område må blifva tillgänglig intill visst belopp för alla, som så önska, och på enhetliga villkor under i öfrigt lika förhållanden; dessutom torde väl och stundom anläggningens förhållande till statens eller annan enskild anläggning inom samma område behöfva på något sätt fastställas. — Vid mindre anläggningar af ifrågavarande slag, hvartill med få undantag de i vårt land hittills utförda kunna räknas, torde dessa förhållanden af sig själfv regleras på tillfredsställande sätt, men då företag komma till stånd genom sammanslutning eller annorledes, som ensamma behärska vidsträckta områden, torde förhållandena kunna gestalta sig annorlunda. Dylika anläggningar kunna då såväl i ekonomisk betydelse som i andra stycken jämföras med järnvägsanläggningar, och sådana äro ju i afseenden, analoga med de ofvannämnda, underkastade kontroll från det allmännas sida. Då dessa frågor i vårt land sannolikt snart nog blifva aktuella, synes lämpligt att redan nu i koncessionsbestämmelser för ifrågavarande slag af anläggningar afseende fästes därå. Sålunda torde det blifva till gagn för bedömande af hithörande förhållanden och af vattenkraftens tillgodogörande öfverhufvudtaget, om koncessionsinnehafvare af dylika företag — såsom fallet är på vissa ställen i utlandet och hos oss vid enskilda järnvägar — förelades, bland annat, att ingifva en detaljerad tablå öfver den i bruk satta anläggningens utrustning och kostnad och att årligen efter ett fastställt schema afgifva berättelse om verksamheten och företagets ställning.» — Inspektören har vidare framhållit det stora behovet att genom lagstiftning afnämares rätt tryggas, och då enligt hans mening sådant borde ske genom bestämmelser, meddelade i samband med koncessionen, vore en sådan lagstiftning med det snaraste påkallad, innan redan alltför många koncessioner hunnit meddelas. — Till sist har han fäst uppmärksamheten därå, att enligt gällande lag, 2 § 2 mom. lagen den 27 juni 1902, Eders Kungl. Maj:t vid meddelande af koncession har att, under förbehåll af enskild rätt, föreskrifva på hvilket sätt och under hvilka villkor anläggningen må utföras och nyttjas, men att då fråga uppstått om dessa bestämmelser vore af den omfattning, att Eders Kungl.

Maj:t vid koncessionens meddelande skulle äga uppställa villkor af den ingripande art, hvarom ofvan talats och hvilka i utlandet, exempelvis England, förekomme, tvekan härutinnan så starkt gjort sig gällande, att man helt afstått att i koncessionsbestämmelserna föreslå ens något i sådan riktning gående villkor.

Att tillfredsställande utvägar till frågans lösning sålunda icke saknas, har Riksdagen med det ofvan anförda velat visa, äfven om Riksdagen gifvetvis icke varit i tillfälle att närmare angifva, huru denna lösning bör försiggå. Detta torde Eders Kungl. Maj:t vid en eventuell utredning bäst blifva i stånd att afgöra. Därvid lärer då ock visa sig, huruvida saken kan ordnas genom blott administrativa föreskrifter, hvilka Eders Kungl. Maj:t i sådant fall icke lärer underlåta att meddela, eller huruvida lagstiftning med Riksdagens medverkan erfordras.

Riksdagen får alltså anhålla, det tacktes Eders Kungl. Maj:t låta föranstalta om utredning, på hvilket sätt betryggande garantier för kontraktsenligt åtnjutande af elektrisk energi må kunna genom lagstiftning eller eljest beredas afnämare af sådan energi, samt i den mån Riksdagens medverkan till lagstiftning i ämnet erfordras, för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.

Stockholm den 28 mars 1907.

Med undersåtlig vördnad.